

כנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה

בצל המלחמה || 2024

21-22 במאי

סיכום מושב השפעת משבר האקלים על שוק העבודה הישראלי יו"ר המושב: דפנה אבירם-ניצן

דפנה אבירם ניצן, מנהלת המרכז לממשל וכלכלה, המכון הישראלי לדמוקרטיה:

שיתוף הפעולה של המכון הישראלי לדמוקרטיה עם המשרד להגנת הסביבה החל בספטמבר 2019. במהלך תקופה זו גובשו 12 צוות עבודה, והמכון ביצע מספר רב של מחקרי עומק בתחום של מדיניות סביבתית. כמו כן, מאז 2019 הקדשנו מושב בכנס לנושא הזה במסגרתו הוצגו המחקרים, ההישגים והאתגרים הקיימים. במהלך השנים האחרונות היו לא מעט הצלחות - גיבוש יעדים לאומיים להפחתת פליטות ומספר החלטות ממשלה שעוסקות במעבר לכלכלה דלת פחמן. עם זאת, אתגרים רבים עוד לפנינו, כאשר הבולט ביניהם הוא הצורך להטלת מס פחמן. בשנה החולפת, בחר המשרד להגנת הסביבה להתמקד בהובלת מהלך להבטחת מעבר צודק לתעסוקה ירוקה, תוך שימת דגש על בחינת ההשפעות הצפויות של הטלת מס פחמן על שוק העבודה.

בשנה האחרונה המכון ביצע מחקר מעמיק ורציני בכל הקשור למעבר לתעסוקה ירוקה. בנוסף, הקמנו יחד עם המשרד להגנת הסביבה צוות עבודה רב מגזרי שעסק במעבר צודק לתעסוקה ירוקה. הצוות הוקם במטרה לגבש סט של המלצות שמחברות למציאות ולוקחות בחשבון את התובנות שעולות מהשטח. אני רוצה להודות לכל אחד מחברי הצוות, סיפקתם ידע חשוב מהשטח וסייעתם ברתימת השותפים להבטחת מעבר צודק לתעסוקה ירוקה. ברצוני להודות לעמיתיי מהמשרד להגנת הסביבה על העבודה המשותפת, וכמובן תודה לחוקרים שסייעו לאורך כל התהליך.

ההשלכות של משבר האקלים, כמו עלייה בתדירות של גלי חום, שיטפונות ובצורות, צפויים להשפיע באופן ישיר על עובדים רבים. כמו כן, הן צעדי מדיניות הסתגלות למשבר האקלים (אדפטציה) והן צעדי להפחתת פליטות (מיטיגציה) צפויים להשפיע על מבנה שוק העבודה. שאלנו את הציבור בסקר שנעשה לכנס את השאלה "באיזה מידה אתם חוששים שמשבר האקלים יפגע במצבכם התעסוקתי?". 64% העידו שהם לא חוששים כלל, ועוד רגע נציג מסקנות ממחקר שעשינו בנושא.

כנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה

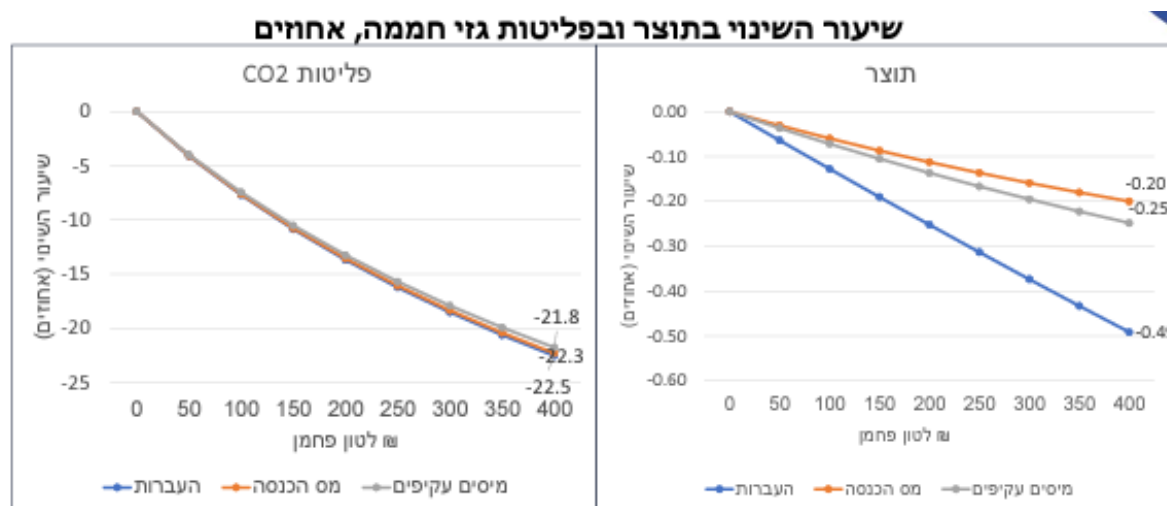
בצל המלחמה || 2024

21-22 במאי

ד"ר רוסלנה פלטיניק, עמיתה אורחת במכון הישראלי לדמוקרטיה, המכללה האקדמית עמק יזרעאל, אוניברסיטת חיפה ו-IIASA:

ביצענו ניתוח של ההשפעה של הטלת מס פחמן על שוק העבודה הישראלי. מס פחמן הוא כלי יעיל להפחתת פליטות ובהיעדרו הייצוא הישראלי יהיה חשוף למיסוי מצד מדינות האיחוד האירופי דרך מכסי פחמן. פיתחנו מודל שבוחן את ההשלכות ברמה הענפית של הטלת מס פחמן, ומאפשר לייצר תחזית של ההשפעה הכוללת של הטלת מס של שוק העבודה. השתמשנו במודל שיווי משקל כללי ממוחשב, כמקובל במחקרים אקדמיים בתחום. אנחנו משתמשים בנתוני אמת של הלמ"ס כדי לבחון תרחישים אשר נבדלים זה מזה בגובה המס ובאופן מחזור תקבולי המס.

תוצאות הניתוח מראות כצפוי שהמס משפיע בעיקר על ענפי ייצור עתירי אנרגיה. עם זאת הענפים האלה מהווים רק 15% מכלל הייצור במשק. הטלת המס צפויה להשפיע יותר על עובדים במיומנות נמוכה. נדרשת תמיכה בעובדים פגיעים ככלל, ובעובדי התעשיות הפגיעות בפרט. בהסתכלות רחבה יותר, הטלת המס צפויה להוביל לירידה של עד 22 אחוז בפליטות פחמן תוך פגיעה זניחה בתוצר שתגיע עד לחצי אחוז, כתלות בגובה המס ובאופן תקבול ההכנסות. עם זאת, אם לוקחים בחשבון גם את החיסכון בעלויות החיצוניות של פליטות פחמן, ברוב התרחישים התועלת הנטו מהטלת המס היא חיובית.

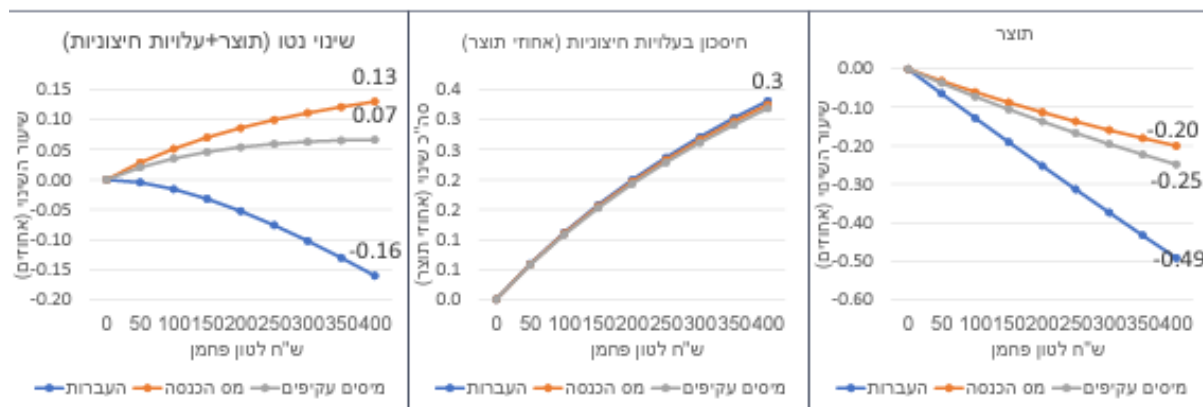
מיסוי פחמן מביא לצמצום משמעותי בפליטות תוך השפעה מצומצמת על התוצר. מיחזור הכנסות מס פחמן באמצעות הפחתת מסים קיימים מצמצם את השפעת מס פחמן על התוצר.

כנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה

בצל המלחמה || 2024

21-22 במאי

שיעור השינוי נטו (תוצר פחות עלויות חיצוניות)

לאחר הפחתת עלויות חיצוניות מפחמן דו חמצני וממזהמים מקומיים, התועלת הנקייה למשק בנתוני המודל מגיעה לכ-0.13% תוצר בטווח בינוני-קצר.

כנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה

בצל המלחמה || 2024

21-22 במאי

שי בירן, שותף במשרד הייעוץ "סינרגיה"; חוקר במכון הישראלי לדמוקרטיה:

סקרנו את ההשפעות הצולבות בין צמצום פליטות גזי חממה לבין שוק העבודה ומערכת יחסי העבודה בישראל. ביצענו סקירה בינלאומית, מיפוי של מאפיינים של שוק העבודה הישראלי שמעכבים או מקדמים צמצום פליטות פחמן וניתוח עומק של אחד מאותם גורמים מעכבים. קודם כל, מחקרים של ארגונים וחברות בינלאומיות מלמדים שצמצום פליטות פחמן צפוי להוביל לגידול נטו בכמות המשרות. על אף שהביקוש למשרות במיומנות נמוכה צפוי להיפגע, הביקוש למשרות במיומנות בינונית צפוי לעלות משמעותית, כאשר תמיכה ממשלתית צפוי לחזק את המגמה הזו. ניתוח שבוצע על ידי חברת LinkedIn מצא שמשבר האקלים משפיע על כלל הענפים במשק ושכבר כיום יש גידול בביקוש לכישורים ירוקים.

ישנם שלושה מאפיינים מרכזיים בשוק העבודה הישראלי שמהווים גורמים תומכים במעבר למשק דל פחמן: מיעוט תעסוקה בהפקת דלקי מאובנים, מיעוט תעסוקה בתעשייה עתירת אנרגיה וקיומו של סקטור הייטק גדול ומגוון שאינו תלוי בדלקים מזהמים ומסייע בפיתוח פתרונות ירוקים. מנגד, הגורמים המעכבים כוללים שיעור גבוה של עסקים קטנים ובינוניים שצפויים להתקשות לבצע את המעבר לתעסוקה בכוחות עצמם. מבחינת מערכת יחסי העבודה בישראל, קיומם ארגוני מעסיקים ועובדים גדולים ורגולטור מרכזי על מערכת יחסי עבודה במגזר הציבורי צפויים לסייע בתהליך המעבר לתעסוקה ירוקה. מנגד, קיומם של הסדרי נסיעה המעודדים בעלות ושימוש ברכב פרטי עשויים לעכב את התהליך.

כנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה

בצל המלחמה || 2024

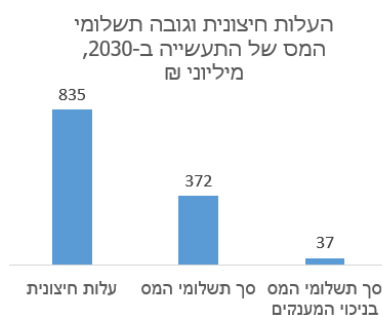
21-22 במאי

נדב פורת הירש, חוקר במרכז לממשל וכלכלה, המכון הישראלי לדמוקרטיה:

ביצענו ניתוח של מתווה מס הפחמן שהוצע במסגרת דיוני התקציב ל-2024-2025. המס נועד לסייע לממשלה להתמודד עם הגידול המסיבי בהוצאותיה לאור המלחמה. המס היה אמור להיכנס לפועל בשנת 2025 ולעלות בצורה הדרגתית עד 2030. לצד המס, הממשלה תכננה גם מתווה סיוע לתעשייה ולאוכלוסיות מוחלשות. הניתוח שביצענו מבוסס על המתווה המוצע, נתוני צריכת דלקים בעבר ותחזיות הנוגעות לצריכת חשמל עתידית. לפני שנתחיל, שני מושגים שיש להבהיר – עלות חיצונית מתייחסת לשווי הנזק שנגרם לציבור כתוצאה מפליטות גזי חממה ושיעור הפנמה מוגדר בתור היחס בין גובה המס לעלות החיצונית. כמובן שמס אופטימלי הוא מס עם שיעור הפנמה של 100%.

לפי המתווה הנוכחי המס צפוי להיות מוטל על שישה דלקים, בחמישה מתוכם שיעור ההפנמה עומד על 100% ומעלה, אך בגז טבעי הוא עומד על 31% בלבד. עם זאת, מכיוון שב-2030 מרבית החשמל צפוי להיות מיוצר מגז טבעי, הפער בין העלות החיצונית לבין תקבולי המס יעמוד על 5.6 מיליון ש"ח ושיעור ההפנמה המשוקלל יעמוד על 33% בלבד. כמו כן, מתווה הסיוע לתעשייה צפוי לקזז כמעט לחלוטין את ההשפעה של המס כאשר התמיכה לא מותנה בצעדי התייעלות. אנחנו כמובן תומכים בסיוע לתעשייה אך חושבים שהיא כן צריכה להיות מותנית בצעדי התייעלות. על אף שמס הפחמן המוצע צפוי לפטור את התעשייה מהמכסים באירופה, מתווה הסיוע הנוכחי עשוי למנוע את הפטור. נקודה אחרונה קשורה להשפעת המס על משקי הבית – המס צפוי להעלות את מחירי החשמל ב-5%, כלומר עלייה של כ-20-15 שקלים בחודש. עבור שני העשירונים התחתונים מדובר בגידול של כ-0.2%-0.3% מההכנסה ואנחנו תומכים בהצעה שהועלתה במסגרת דיוני התקציב לפיה משקי הבית האלו יזכו לסבסוד של צעדי התייעלות אנרגטית.

מתווה הסיוע לתעשייה מקזז כמעט לחלוטין את השפעות המס

שיעור ההפנמה של התעשייה בניכוי המענקים עומד על 4.5% בלבד

מענקים בסכום קבוע מראש ללא התניה בצעדי התייעלות

המקל הופך לגור - מענקי התייעלות במקום מס פחמן

עשוי למנוע פטור ממס הגבולות האירופי

כנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה

בצל המלחמה || 2024

21-22 במאי

ד"ר פלטיניק:

כעת נסכם בקצרה את המסקנות מהמחקרים. נתחיל מלהגיד שאנחנו תומכים בהצעה להטיל מס פחמן. יחד עם זאת, מהצד האקדמי אנחנו חייבים להתריע על הפערים בין המס האופטימלי לבין המתווה שכרגע עומד על הפרק. המס חייב להיות מוטל על כל מקורות האנרגיה ויש להשתמש בהכנסות לתקצוב אימוץ של טכנולוגיות ירוקות. כמו כן, גובה המס, שגם כך לא גבוה מספיק, מבוסס על הערכה ישנה של הנזק הצפוי בעקבות שינוי האקלים. לפי הערכה עדכנית הנזק יהיה גבוה פי 4 מההערכה שעליה מבוסס המס. יודגש גם שהמס המתוכנן צפוי להיות נמוך מהמס האירופאי ויצאנים עדיין יחויבו לשלם את ההפרש במסגרת מס הגבולות האירופאי.

דפנה אבירם-ניצן:

מלבד מה שנאמר עד כה, במסגרת העבודה על הדו"ח הזה גיבשנו מספר המלצות נוספות. להלן פירוט של אותן ההמלצות:

- מיסוד שולחן עגול לשיתוף בעלי העניין בשוק העבודה - נציגי ממשלה, נציגי עובדים ונציגי מעסיקים
- מינוי גורם מתכלל מטעם הממשלה לניהול תהליכי מעבר צודק לעסוקה ירוקה
- מינוי "נאמני סביבה" במשרדי הממשלה להקלת התיאום הבין-משרדי
- מערך איסוף מידע וגיבוש תחזיות (מקצועות ומיומנויות נדרשים, ענפים חדשים ועוד)
- גיבוש מערך הכשרות ותוכניות לימוד למקצועות הירוקים
- התאמת הסדרי העבודה לעידוד צמצום השימוש ברכבים פרטיים
- עידוד עבודה מרחוק בסקטור הציבורי והעסקי
- התאמת האסדרה למקצועות החשופים לחומרים מזיקים ולפגעי מזג האוויר (בטיחות ושעות עבודה ומנוחה)
- פיתוח בר קיימא בחבל תקומה

כנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה

בצל המלחמה || 2024

21-22 במאי

ד"ר דב חנין, יו"ר פורום האקלים הישראלי של בית הנשיא:

קודם כל ברכות למכון הישראלי לדמוקרטיה על סדרת המחקרים שעשיתם בתחום, אני ממליץ לכולם לקרוא. שאלת המעבר הצודק והתעסוקה היא שאלה מאוד מרכזית בכל הנוגע לשינויי האקלים. אני אדבר על היום על שלושה היבטים חשובים. הראשון הוא מעבר צודק במובן הצר, כלומר מה עושים עם אנשים שעובדים היום בענפים ותעשיות מזהמות שניאלץ לסגור. העובדים הללו הם לא אלה שהרוויחו מהזיהום ואסור שהם יהיו אלה שיצטרכו לשלם על המעבר. המענה לשאלת המעבר הצודק במובן הצר יצטרך להיות מענה מורכב שיכלול היבטים כלכליים, חברתיים, פסיכולוגיים ועוד. מעבר להיבט הערכי, לסוגייה הזו ישנה גם חשיבות אסטרטגית – אם לא נדאג לאנשים האלה הם יתנגדו לתהליך ועשויים אף לסכל אותו. ברמה המקומית, אתגר גדול שעומד לפתחנו הוא גיבוש מענה לעובדים במפעלים המזהמים במפרץ חיפה שהממשלה מקדמת בצדק את סגירתם. הנושא השני הוא עידוד תעסוקה ירוקה במובן הרחב, כלומר לא רק פאנלים סולאריים, אלא קידום של מקצועות הטיפול שכוללים בין היתר עובדות סוציאליות, פסיכולוגיות, עובדי מערכת החינוך וכדומה. אלה מקצועות שבאופן מסורתי השכר בהם נמוך ותנאי העבודה בהם לא מוצלחים. תעסוקה ירוקה במובן הרחב עוסקת בכל המקצועות שאינם מזהמים. עלינו לברר איך אנחנו משנים את עולם התעסוקה כך שהמקצועות האלה יתועדפו ועובדיהם יזכו לתנאים ראויים. התחום השלישי הוא עידוד מעבר לתעסוקה ירוקה. יש צורך לייצר מגנטים שיתמרצו אנשים להיכנס לעבוד בענפים ירוקים בהם יש לנו צורך.

כנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה

בצל המלחמה || 2024

21-22 במאי

עפרה חן, מנכ"לית נגב מינרליים תעשייתיים בע"מ:

ראשית אני רוצה להתייחס לדברים שאמר ד"ר דב חנין. אני לא מסכימה עם הטענה שצריך לסגור תעשיות מזהמות, התעשיות מייצרות מוצרים הכרחיים ואי אפשר לשפוך את התינוק עם המים. כמובן שיש צורך להפחית פליטות והתעשיות צריכות לקחת חלק בזה, אבל אין צורך לסגור אותן. סגירת תעשיות תייצר תלות בגורמים חיצוניים ואנחנו חייב לשמור על עצמאות אנרגטית, בטח לאור הסביבה העוינת בה אנו מצויים. עם זאת, אני מסכימה לחלוטין עם כל שנאמר בנוגע לסיוע לעובדים.

אנחנו בתעשייה הישראלית מבינים את הצורך להתגייס למאבק במשבר האקלים. חברות רבות כבר נוקטות בצעדים סביבתיים ומצליחות כבר היום להביא להפחתה משמעותית בפליטות. כדי שנוכל לעמוד ביעד הפחתת הפליטות שהמדינה הציבה לעצמה נדרשים שנויים משמעותיים בכל המגזרים ומעבר לשימוש במקורות אנרגיה שמובילים לפחות פליטות. לצערנו ניסיון העבר מלמד שבמקרים רבים הממשלה לא מצליחה לעמוד ביעדים שהיא מציבה לעצמה. הממשלה לא יודעת לייצר את הפתרונות בעצמה וגם לא מספקת סביבה עסקית ליישומם על ידי המגזר הפרטי. זה בא לידי ביטוי למשל בחוסר הצלחה של הממשלה בחיבור תעשיינים לגז טבעי ואנרגיות מתחדשות, או בהיעדר יכולת להפחית הטמנת פסולת. לדוגמא, אחד המפעלים שלנו, שמייצר מוצרים חיוניים לתעשייה הישראלית, לא מחובר לחשמל ולגז ואנחנו מסתמכים על גנרטורים מזהמים בלית ברירה. אנחנו צריכים שהמדינה תספק תשתיות כדי שנוכל להתחבר לאנרגיות ירוקות. כמו כן, לצד תמחור פחמן יש צורך בגיבוש של מנגנוני פיצוי וסיוע לתעשייה במעבר לייצור דל פליטות, כמו גם קביעת מס על ייבוא מוצרים ממדינות בהן לא מוטל מס פחמן במטרה לשמור על התחרותיות של היצרנים הישראליים.

כנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה

בצל המלחמה || 2024

21-22 במאי

רן כהן, סגן מפקח עבודה ראשי, משרד העבודה:

הבנו במשרד שמשבר האקלים הופך לאיום משמעותי על בטיחות עובדים. התפלאנו לגלות שאין מידע או כלים רגולטוריים שמכוונים איך נכון להתמודד עם האיום הזה. מיפוי שנעשה בארץ לאחרונה בדק מי הן האוכלוסיות הרגישות ביותר לשינויי האקלים ולצערנו הוא לא התייחס כלל לעובדים. לכן, החלטנו לבצע מחקר יחד עם הלמ"ס והשירות המטאורולוגי שבחן את הקשר בין עומסי חום ותאונות עבודה. השתמשנו בנתונים על 230 יישובים במישור החוף שסיפקו לנו מידע על תנאי מזג אוויר ושכיחות של תאונות עבודה. תוצאות המחקר לא הראו על מתאם סטטיסטי בין עומסי חום לתאונות עבודה. בנוסף, מבדיקה שערכנו לא מצאנו מקומות אחרים בעולם בהם נעשתה עבודת רגולציה בנושא. בכל אופן אנחנו מקדמים חקיקה בנושא, מכשירים מנהלי עבודה ועובדים זרים בנוגע לסיכונים הטמונים בשינויי האקלים ואפשרנו לדווח על תאונות עבודה בשל עומסי חום.

איליה כץ, סגן הממונה על התקציבים, משרד האוצר:

תודה רבה לעורכי המחקר, אני אשמח להתייחס לדברים שנאמרו כאן. קודם כל אנחנו מודים לכם על התמיכה בהטלת מס פחמן ועל המספרים שמצדיקים הטלת של מס שכזה. אשמח להתעכב על כמה נקודות מחלוקת. ראשית, אני לא מסכים עם הטענה שחלוקת מענקי הסתגלות לתעשייה שאינם מותנים בהתייעלות אנרגטית פוגעת בהפנמה של המס. אני אמחיש מדוע אני חולק על הטענה הזו באמצעות דוגמה – נניח מצב בו ביד אחת המדינה מעלה את מחירי הדלק וביד שנייה מעבירה למשקי הבית מענק ששקול בגודלו לעלייה בהוצאה על דלק ואינו תלוי בהיקף השימוש בדלק. האם במצב כזה אנשים יחליטו לעבור להשתמש באמצעי תחבורה חסכוניים בדלק? בוודאי שכן. אותו העקרון תקף גם במקרה של מס הפחמן ומתווה הסיוע המוצע. שנית, בנוגע לעניין מחזור הכנסות המס לטובת צרכים ירוקים, כמובן שאין לנו התנגדות עקרונית. עם זאת, יש הבדל בין צד ההכנסה, שבו מטילים את המיסים שרואים לנכון, לבין צד ההוצאה, שם ברגע שהכסף נכנס לקופת המדינה צריך לתעדף את ההוצאות בהתאם לצרכים הכי חשובים באותו רגע, וכידוע כרגע אנחנו במלחמה. הייתי שמח להתייחס גם לשיעור ההפנמה ולאנרגיות מתחדשות אך לצערי אין לי זמן. אני כן אגיד שצריך להעביר את מס הפחמן ממש בקרוב כי אם לא נעשה זאת נפספס שנה שלמה.

כנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה

בצל המלחמה || 2024

21-22 במאי

יובל חיו, משרד מבקר המדינה:

קודם כל אני מברך על המחקרים החשובים שנעשו כאן. ישנם שני דו"חות ביקורת גדולים שפורסמו לאחרונה שעוסקים בהיערכות הישראלית למשבר האקלים. היום בפאנל אנחנו מדברים על היערכות שוק העבודה, אך חשוב לזכור שמדובר על תחום שעומד לצד עשרות תחומים נוספים שמצריכים עבודה ממשלתית אינטגרטיבית מאומצת. אם נתמקד בתחום של תעסוקה, הדו"חות האחרונים שפרסמנו לא מציגים תמונה אופטימית. הזכירו פה היום מגוון פעולות שנדרש לבצע: קידום הכשרות ופיתוח מיומנות, מתן מענה לאוכלוסיות מוחלשות, הסטת עובדים לתעסוקה ירוקה וסיוע לתעשייה, תיקון של מערכת יחסי העבודה ועוד. נשאלת השאלה איך הממשלה כיום עומדת אל מול מכלול המשימות המורכב הזה. לצערי אין היום תיעדוף לאומי, אין גוף ממשלתי שאחראי על קידום הפעולות האלה ואנחנו לא מצליחים אפילו לקדם חוק אקלים מוגבל שיספק תמיכה כלשהי לפעולה ממשלתית. בנוסף, לא קיימות תוכניות עבודה בין משרדיות, למשרדים עצמם אין תוכניות פנים משרדיות ושיעור יישום החלטות הממשלה שיצאו בתחום האקלים עומד על פחות מ-20%. כדי לקדם את כל הסעיפים שהוצגו היום יש צורך דחוף להעביר את הרעיונות שהוצגו מהשולחן העיוני-אקדמי לשולחן המעשי של מקבלי ההחלטות. לסיום אתייחס בקצרה למס הפחמן שנמצא כרגע על הפרק – איך קרה שהחוק הזה עלה לסדר היום? האם זה קרה לאור תיעדוף לאומי או שאם לא היינו נקלעים למשבר הנוכחי זה לא היה קורה? מאחורי כל צעד שקשור במשבר האקלים צריכה לעמוד מערכת ממשלתית שמסוגלת לספק תמיכה היקפית.

כנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה

בצל המלחמה || 2024

21-22 במאי

השרה עידית סילמן, המשרד להגנת הסביבה:

ראשית אגיד שאנחנו עובדים עם משרד המבקר בצורה טובה ובשיתוף פעולה צמוד. האתגר הסביבתי הכי גדול של ישראל היום זה שיקום הדרום והצפון. כחלק מזה, אנחנו מעבירים כספים לארגוני סביבה שמסייעים בשיקום של האזורים האלו. בהקשר רחב יותר, האחריות על משבר האקלים היא עולמית. אנחנו מדינה קטנה והשפעה שלנו על הזיהום העולמי היא קטנה, אבל לכישורי החשיבה והיצירה שלנו יש השפעה על כל העולם. הכלכלה ברחבי עולם הופכת להיות דלת פחמן ומעגלית ועל כן המנגנונים שמארגנים את הכלכלה צריכים להשתנות בהתאם. ספציפית בנוגע לאנרגיות מתחדשות, אמנם עשינו לא מעט בתחום אבל עוד הרבה עשייה לפנינו בנושא זה. צריך גם לזכור שאנחנו חיים באזור שבו ההשפעה של משבר האקלים תהיה גדולה במיוחד, וזאת בנוסף לייחוד הגיאופוליטי של האזור.

בשנה האחרונה פעלנו ביתר שאת לקדם חקיקה ורגולציה סביבתית, דבר שבא לידי ביטוי בגיבוש חוק אקלים משופר עם יעדים גבוהים, קידום מס פחמן, העברת רפורמה ברישוי המשולב, חוק פסולת בניין ועוד. חקיקת חוק אקלים יצר אותנו לשורה של מדינות מפותחות שהעבירו חוקים דומים ויחזק את החוסן האקלימי. בנוגע למס פחמן, אנחנו חושבים שצריך להשלים את החקיקה של המס, אין סיבה שמדינת ישראל תשלם מיסי פחמן בגבולות. רפורמת הרישוי המשולב צפויה להיפטר מרגולציה מיותרת, לייעל את התעשייה ולחסוך כסף רב. חוק פסולת בנייה יעזור לנו להפוך את פסולת הבניין שמזהמת את השטחים הפתוחים במדינה לחומר גלם שישמש את התעשייה בהתאם לעקרונות של כלכלה מעגלית. אנחנו מקימים עוד מתקנים לטיפול בפסולת מסוגים שונים כדי להימנע עד כמה שאפשר מהטמנה מיותרת של פסולת, פרקטיקה שכידוע מוביל לפליטה של גזי חממה וזיהום מי תהום. השאיפה שלנו היא לצמצם את זיהום הפסולת ולהתקדם לכיוון כלכלה מעגלית שצפויה לייצר לא מעט משרות.

בנוסף לכל אלה אנחנו גם מקימים מרכז Desert-Tech בדרום, בו נפתח טכנולוגיות שיעזרו למזרח התיכון ולאזורים מדבריים ברחבי העולם להתמודד עם משבר האקלים. אנחנו בעיצומם של תהליכי קביעת מדיניות, דבר שבא לידי ביטוי ביצירה של מפות סיכוני האקלים לשלטון המקומי האזורי, תמיכה ברשויות החינוך בתחום של חינוך סביבתי וכמובן בתוכנית הלאומית שלנו להיערכות לשינויי האקלים.

כנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה

בצל המלחמה || 2024

21-22 במאי

תמיכה (במלש"ח) וכלים כלכליים

- למתקני טיפול בפסולת חקלאית
- למתקני טיפול בפסולת בניין
- למתקני טיפול בפסולת עירונית
- למתקני מחזור בתוכנית ירושלים
- להכנת תוכניות היערכות לשינוי האקלים ב-39 רשויות מקומיות
- מס פחמן

עבודות מטה ממשלתיות

- תוכנית לאומית להיערכות לשינויי האקלים
- פורטל לאומי למיפוי סיכוני אקלים
- קידום סטטוטורי של עשרות מתקני מחזור בפרישה ארצית
- דרום ירוק, שיקום סביבתי של חבל תקומה
- הקמת מרכז דזרטק לחדשנות וטכנולוגיות אקלים

רגולציה ואכיפה

- חוק האקלים
- חוק פסולת בניה
- תקנות פסולת אורגנית
- אימוץ תקן מ-cenelec לטיפול בפסולת אלקטרונית

כנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה

בצל המלחמה || 2024

21-22 במאי

גיא סמט, מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה:

אני רוצה להדגים את היכולת של כלכלה מעגלית לייצר משרות חדשות. נעבור על מגוון סוגי הפסולת ונראה מה פוטנציאל התרומה של כל אחת מהן לשוק התעסוקה. בפסולת העירונית, המדינה מתכננת להשקיע 6 מיליון שקלים לטובת אתרי מיון וטיפול. ישנם 29 מתקנים כאלו שנמצאים כרגע בקידום סטטוטורי - חלק דרך מכרזים, חלק ביוזמות פרטיות וחלק ביוזמות של הרשויות במקומיות. הטיפול בפסולת עירונית צפוי לייצר 2,500 משרות באופן ישיר. זאת נוסף על הפחתה של פליטות גזי חממה, מפגעי ריח ועוד. בתחום של פסולת בנייה, אנחנו שואפים שכל פסולת הבנייה שהיום מושלכת ברחבי הארץ תשמש כחומר גלם לייצור של חומרי בנייה חדשים. אנחנו תומכים כבר היום במתקנים שממחזרים פסולת בנייה וזה צפוי להוביל לגידול של 800 משרות נוספות. בנוגע לפסולת חקלאית, מוצגת כאן דוגמה אחת לפרויקט שאנחנו עובדים עליו בעוטף עזה יחד עם אשכול הנגב המערבי. הוצאנו מכרז להקמה של מתקן לטיפול בפסולת חקלאית באזור ואנחנו צופים שזה יוביל ליצירה של מאות משרות נוספות. אני אגיד שנכון להיום פסולת חקלאית כמעט לא מטופלת ורובה המוחלט פשוט נשרף, תהליך שמוביל לפליטה של גזי חממה וזיהום אוויר.

פוטנציאל משרות מפעילות המשרד לקידום כלכלה מעגלית ומעמידה ביעדי הפחתת גז"ח

כנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה

בצל המלחמה || 2024

21-22 במאי

אדם בלומנברג, סמנכ"ל כלכלה ומדיניות, ההסתדרות:

אין ספק שישראל נמצאת בפיגור משמעותי מבחינת עמידה ביעדי פליטות פחמן. הפיגור הזה לא ייחודי רק לסיפור של פליטות פחמן ומדיניות סביבה, המצב דומה גם בסקטור התחבורה, שילוב חרדים וערבים בשוק התעסוקה, ניהול הסכסוך הישראלי-פלסטיני ועוד. פעם אחר פעם אנחנו נאלצים להתמודד עם סיטואציה רק כאשר היא מתפוצצת לנו בפרצוף ומרחב אפשרויות התגובה כבר מצומצם מאוד. הסיבות לכך מגוונות: היעדר מדיניות ארוכת טווח, היעדר משילות, הימנעות מהגדרת יעדים ומדדים, שליטה לא פרופורציונלית של אגף תקציבים במשרד האוצר בגיבוש תוכניות והיעדר שיתוף פעולה בין משרדי. הממשלה טובה בעיקר בלקבוע יעדים לצמצום פליטות אבל הם לא מלווים בתקצוב הולם או תכנית מעשית. הדרך הנכונה היא לייצר שיח אמיתי באמצעות שולחנות עגולים שמבוססים על שיתוף, שיקוף ובניית אמון. אנחנו צריכים להעמיד תקציבים ארוכי טווח לטובת פריסת רשת ביטחון סוציאלי למפוטרים, סבסוד הכשרות והסבות מקצועיות, עידוד מעבר לייצור דל פחמן ועוד. במקרה של מס פחמן, תקבולי המס צריכים לשמש להכשרות ירוקות, סיוע לעובדים פגיעים, עידוד מעבר לתעסוקה ירוקה, אספקת ציוד מגן מפני תנאי מזג אוויר קשים וכדומה. מדובר בהשקעה שצפויה לתרום לפיריון לאורך זמן וגם כזאת שתחזיר את עצמה.

אנחנו צריכים גם לדבר על איך נכון להתמודד עם סגירה וצמצום פעילות של מפעלים. נתקלנו בזה כמה פעמים בשנים האחרונות, למשל במקרה של בז"ן או רותם אמפרט. הניסיון לקדם החלטות חד צדדיות מוביל להתנגדות עזה ולעיכוב התהליך. צריך לקדם מעבר צודק בדומה למה שקורה בארה"ב ובאיחוד האירופי. צריך לשאול מה יקרה עם העובדים האלה מחר בבוקר? האם הם יקבלו הכשרה למקצוע אחר? האם מסתכלים לא רק על המעגל הראשון של עובדים פגיעים אלא גם מעגל שני ושלישי? אני אומר לכם היום, ההסתדרות לא תיתן שהעובדים יהפכו להיות נזק משני של המדיניות להפחתת פליטות. גם בנוגע להשפעות של המשבר עצמו, יש לנו לא מעט עובדים שפועלים בחוץ וחשופים ברמה גבוהה לשינויי האקלים. אנחנו פועלים לייצר הסכמים קיבוציים לאספקת ציוד מגן ולהתאמת שעות העבודה. אני אסיים בלומר שההשלכות של המשבר כבר מורגשות, על הממשלה לקחת את המושכות ולהוביל את ההתמודדות עם המשבר תוך התחשבות בעובדים שהם חלק מהותי מהתהליך.

כנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה

בצל המלחמה || 2024

21-22 במאי

דיון פתוח:

נתנאל היימן, ראש אגף כלכלה, התאחדות התעשיינים:

כמה הערות בנוגע לקונצנזוס שמס פחמן הוא טוב לישראל, דבר שבעיניי הוא לא מובן מאליו. מס פחמן הוא מס גלובלי וההשפעה של ישראל עליו היא שולית. מדברים הרבה על מס פחמן כי זה הפתרון הכי קל, הרבה יותר קשה להקים תשתיות הכרחיות או לקדם חדשנות. כמו כן, בנוגע לטענה שהמס יסייע לתעשיינים להימנע מהמס האירופאי. צריך להדגיש שרוב הייצוא הישראלי הוא לא לאירופה אלא למדינות שאין בהן מס פחמן. גם בתוך האיחוד האירופי, מדובר על מספר בודד של מוצרים שמשפיעים על הייצוא הישראלי, כך שלא מדובר על איום אמיתי על הייצוא הישראלי בטווח הבינוני או הארוך.

ששי שדה, ההסתדרות הלאומית:

אני רוצה להתייחס לדברי השרה ולדבריו של איליה בנוגע להצעות החוק המבורכות. איליה העלה לדוגמה את הסוגייה של העלאת המיסוי על דלק. אני הייתי מצפה שתהיה כאן גם התייחסות למיסוי הנסועה של רכבים חשמליים. אני חושב שאם המדינה רוצה להפחית נסועה ברכבים מזהמים, היא לא יכולה ביד השנייה להטיל מס נסועה על רכבים חשמליים. המדינה צריכה להוריד את המיסוי הזה מוקדם ככל האפשר.